

УДК 342.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.16>

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ ТА ПРОЄКТІВ У ПОСИЛЕННІ СПРОМОЖНОСТІ РОЗВИТКУ МІЖТЕРИТОРІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Гурчумелія У.І.,

аспірант кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
заступник начальника управління з питань
організаційного забезпечення діяльності ради,
міжнародних та регіональних зв'язків
виконавчого апарату Закарпатської обласної ради
ORCID: 0000-0002-4571-7844

Гурчумелія У.І. Роль міжнародних програм та проєктів у посиленні спроможності розвитку міжтериторіального співробітництва.

Дослідження динаміки розвитку європейських інтеграційних процесів протягом крайніх років свідчать про те, що Україна стала їх активним учасником, і при цьому одну із провідних ролей відіграє наявність спільних кордонів із країнами, які вже є членами ЄС. Попри те, що сьогодні соціальні та економічні умови в державі є надзвичайно складними, що спричинено російською військовою агресією, серед ефективних напрямків вирішення спільних проблем розвитку та зміцнення взаємовигідних зв'язків між сусідніми країнами є міжнародна територіальна співпраця на регіональному рівні, місцевому, а також на рівні окремих інституцій і громадських організацій. Така співпраця, у більшості випадків, набуває форми спільних міжнародних проєктів із залученням міжнародної технічної допомоги.

У рамках дослідження опрацьовано питання реалізації політики згуртованості ЄС за різними рівнями класифікації територіального поділу країн для статистики (NUTS). На сучасному етапі політика згуртованості ЄС підтримала значні покращення інфраструктури, зміцнила інновації та розвиток потенціалу, людський капітал, державні послуги. Безліч проєктів, що фінансуються за допомогою політики згуртованості, починаючи від охорони здоров'я до транспорту та енергетики, спрямовані не тільки на тривале і стабільне зростання в менш розвинених регіонах, але і сприяють сталому розвитку на рівні країн-членів ЄС.

Водночас розкрито проблематику впровадження ефективних форм міжрегіонального і транскордонного співробітництва України з країнами Європейського Союзу, проаналізовано

стан реалізації спільних грантових проєктів в рамках програм Interreg на прикладі співпраці Закарпатської області з громадами та муніципалітетами Республіки Польща. При цьому, детально проаналізовано актуальні проблемні питання, котрі перешкоджають підвищенню ефективності транскордонної співпраці на місцевому рівні, зокрема у контексті інституційного та ресурсного забезпечення, нормативно-правового та інформаційного. За підсумками проведеного дослідження окреслено основні перспективні напрямки подальшого розвитку міжтериторіального співробітництва в Україні та встановлено, що таке співробітництво на місцевому рівні є базовим елементом для побудови на його основі міжнародного територіального співробітництва.

Ключові слова: політика згуртованості, територіальний поділ країн, міжнародна програма, регіон, місцева громада, грантовий проєкт, міжнародна технічна допомога, міжнародне територіальне співробітництво.

Gurchumeliia U.I. The role of international programs and projects in strengthening the capacity for the development of interterritorial cooperation.

Research into the dynamics of the development of European integration processes over the past few years shows that Ukraine has become an active participant in them, and one of the leading roles is played by the presence of common borders with countries that are already EU members. Despite the fact that today the social and economic conditions in the state are extremely difficult, which is caused by Russian military aggression, among the effective directions for solving common development problems and strengthening mutually beneficial ties between neighboring countries is international territorial cooperation at the regional level, local, as well as at the level

of individual institutions and public organizations. Such cooperation, in most cases, takes the form of joint international projects involving international technical assistance.

The study examines the issue of implementing the EU cohesion policy at different levels of the classification of the territorial division of countries for statistics (NUTS). To date, EU cohesion policy has supported significant improvements in infrastructure, strengthened innovation and capacity building, human capital, public services. A wide range of projects funded through cohesion policy, from health to transport and energy, aim not only at long-term and sustainable growth in less developed regions, but also contribute to sustainable development at the level of EU Member States.

At the same time, the issues of implementing effective forms of interregional and cross-border cooperation of Ukraine with the countries of the European Union were revealed, the state of implementation of joint grant projects within the framework of the Interreg programs was analyzed using the example of cooperation between the Transcarpathian region and communities and municipalities of the Republic of Poland. At the same time, the current problematic issues that hinder the increase in the effectiveness of cross-border cooperation at the local level were analyzed in detail, in particular in the context of institutional and resource support, regulatory and informational. Based on the results of the study, the main promising directions for the further development of interterritorial cooperation in Ukraine were outlined and it was established that such cooperation at the local level is a basic element for building international territorial cooperation on its basis.

Key words: cohesion policy, territorial division of countries, international program, region, local community, grant project, international technical assistance, international territorial cooperation.

Постановка проблеми. В умовах посиленої необхідності виконання вимог Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, відповідності критеріям кандидата у члени Європейського Союзу є вкрай важливими та актуальними, на сьогоднішній день, реалізація різних міжнародних проєктів. Проєкти транскордонного співробітництва можуть стати рушійною силою для наших громад у забезпеченні сталого розвитку.

З огляду на це, особливої актуальності дослідження міжтериторіальної співпраці шляхом реалізації транскордонних ініціатив набуло прийняття Верховною Радою України Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» (далі – Закон), яким в числі іншого передбачено здійснення заходів щодо

вдосконалення участі місцевого самоврядування у міжтериторіальному та транскордонному співробітництві [1, ст. 213].

Завдяки цим законодавчим змінам з'явилися сприятливі умови для активізації процесу утворення міжтериторіальних об'єднань з муніципалітетами та регіонами іноземних держав. У перспективі, налагодження різносторонніх міжнародних відносин між громадами сприятиме покращенню фахової підготовки працівників органів місцевого самоврядування та їх участі у програмах ЄС. Такі можливості дозволять посилити фінансове наповнення місцевих бюджетів через залучення додаткових коштів для розвитку своїх громад та територій.

Стан опрацювання проблематики свідчить про те, що наукові дослідження стосовно міжнародного територіального і транскордонного співробітництва, правових основ та практичних інструментів його здійснення відображено у багатьох працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Зокрема, Артьомова І., Гакмана С., Барабаш О., Долішнього М., Лазура Я., Лендъєл М., Мікули Н., Фетько Ю. Значну зацікавленість до проблематики вивчення та аналізу правових основ міжтериторіального і транскордонного співробітництва приділено такими вченими як Віллерс Д., Долез Б., Еберхардт П., Лабауле Н., Леврат Н., Пернталер П., Ратті Р., Федан Р.

Разом з тим, у контексті загострення уваги європейської спільноти до безпекових питань на зовнішніх кордонах ЄС з одночасним посиленням євроінтеграційних процесів в Україні, питання дослідження та аналізу міжтериторіального співробітництва, яке на місцевому рівні втілюється через реалізацію спільних програм і проєктів, на сьогодні залишається надзвичайно актуальним.

Мета дослідження полягає у аналізі та оцінці впливу європейської політики сусідства на розвиток міжтериторіального і транскордонного співробітництва місцевих громад та визначення ролі міжнародних проєктів у посиленні їх спроможності.

Виклад основного матеріалу. Сучасні зміни, які відбулись у сфері правового регулювання відносин та застосування різних інструментів у міжнародному територіальному співробітництві між громадами та інституціями шляхом прийняття Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» створюють додаткові можливості для розвитку такого співробітництва, одночасно запроваджуючи механізм координації та узгодження дій його учасників (суб'єктів). Зокрема, Закон передбачає можливість надання державної підтримки розвитку міжнародного територіального співробітництва, використовуючи такі фінансові інструменти Дер-

жавного бюджету України, як програми підтримки Державної стратегії регіонального розвитку та Державний фонд регіонального розвитку. В той же час, Законом передбачено погодження проектів угод центральними органами виконавчої влади, чого немає, до прикладу, на сьогодні стосовно укладення угод за участі органів місцевого самоврядування. Так, за участі місцевих громад України укладено близько 2 тис. угод з міжнародними партнерами, з яких понад 30 відс. – з воєводствами, повітами або гмінами Республіки Польща, текст яких базується в основному на положеннях Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями та додаткових протоколах до неї [2, с. 200, 3, с. 207, 4, ст. 1728]

Станом на сьогодні договірно-правова база між Республікою Польща та Україною включає 156 міжнародних договірно-правових документів. На національному рівні для українсько-польського співробітництва основою є Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, укладений 18 травня 1992 року [5, с. 597]. В той же час, між суб'єктами адміністративно-територіального устрою Республіки Польща та України та налічується понад 500 двосторонніх домовленостей.

Таким чином, постає питання щодо того, за яким розподілом і принципами здійснюється транскордонна співпраця країн-членів Європейського Союзу із країнами, котрі розташовані на зовнішніх кордонах, і до котрих також належить і Україна.

Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями, про яку ми вже згадували вище, та додаткові протоколи до неї, Віденська декларація глав держав і урядів-членів Ради Європи від 9 жовтня 1993 р. становлять правову основу для розвитку транскордонного і міжтериторіального співробітництва [6].

Задля регулювання всіх процесів та оцінювання ефективності функціонування того чи іншого інструменту міжнародної територіальної співпраці було розроблено географічну номенклатуру, яка поділяє економічну територію Європейського Союзу на регіони за трьома рівнями. Цей принцип поділу базується на переході від більших до менших територіальних одиниць та має назву NUTS (від франц. *Nomenclature des Unités territoriales statistiques*). Зазначена система є основною класифікацією регіональних даних у ЄС та ґрунтується на Регламенті (ЄС) № 1059/2003 Європейського Парламенту та Ради від 26 травня 2003 року про встановлення загальної класифікації територіальних одиниць для статистики (NUTS), який регулярно оновлюється [7].

Зазначимо, що у кожній державі ЄС окрему територіальну одиницю можна класифікувати за кількома рівнями NUTS – ієрархічною системою для поділу економічної території ЄС з метою збору, розвитку та гармонізації європейської регіональної статистики, соціально-економічного аналізу регіонів, формування регіональної політики ЄС. Зокрема, рівень NUTS 1 включає основні соціально-економічні регіони, NUTS 2 – базові регіони для застосування регіональної політики, NUTS 3 – невеликі області для конкретного аналізу. Наведемо кілька прикладів такого розподілу, зокрема, для Німеччини на рівні NUTS 1 виділяють «Länder», Франції – «Régions», Бельгії – «Gewesten/Régions». В той же час, на рівні NUTS 2 виділяють для Італії «Regioni», Польщі – «Województwa», Іспанії – «Comunidades Autónomas», Бельгії – «Provincies/Provinces», Австрії – «Länder». На рівні NUTS 3 для Чеської Республіки виділяють «Kraje», Бельгії – «Arrondissementen/Arrondissements», Хорватії – «Županije», Італії – «Provincie», для Угорщини «Megyék», для Румунії «Județe», для Словаччини «Kraje».

З моменту найбільшого розширення ЄС у 2004 році серед прав і обов'язків, які нові учасники отримали з повним членством їм вдалося інтегрувати механізми політики згуртованості та досягти економічного і соціального прогресу. Поряд з іншими інструментами фінансування ЄС за останні 20 років політика згуртованості ЄС досягла значного успіху в її місії, дала нові можливості, процвітання і кращу якість життя, сприяла успішній інтеграції країн у єдиний ринок.

Співробітництво, яке реалізується за кількома рівнями: транскордонний (Interreg A), транснаціональний (Interreg B), міжрегіональний (Interreg C), співпраця зовнішніх регіонів (Interreg D) має назву Interreg і є міжнародним територіальним співробітництвом, яке призначено для подолання перешкод на кордонах та сприяння економічному і соціальному розвитку [8]. Таке співробітництво реалізується шляхом спільних дій у сфері безпеки, культури і освіти, екології, медицини, розвитку прикордонної, транспортної і дорожньої інфраструктури. На сьогодні програми співпраці ЄС охоплюють 184 регіони з 260 мільйонами людей у 33 країнах і розташовані вздовж зовнішніх кордонів ЄС. Європейське транскордонне співробітництво – Interreg A передбачає співпрацю між регіонами NUTS 3 принаймні двох різних держав-членів, які лежать безпосередньо на кордонах або прилеглих до них. Така співпраця у першу чергу має завдання вирішити спільні проблеми прикордонних регіонів з використанням їх потенціалу зростання, одночасно посилюючи процес співпраці з метою загального гармонійного розвитку ЄС.

Міжнародна територіальна співпраця у форматі Interreg на початку 90-х років з'явилася як громадська ініціатива задля розвитку транскордонного співробітництва з бюджетом 1 млрд євро, а вже потім переросла на транснаціональний та міжрегіональний рівень. Сучасна форма міжнародної територіальної співпраці між державами-членами ЄС у теперішній формі було започатковано в рамках Європейської політики сусідства та партнерства (ENPI CBC) у період 2007–2013 років з метою підтримки добросусідських відносин і поступової економічної інтеграції країн-учасниць. Завдяки цьому інструменту Україна також отримала можливість фінансування з фондів ЄС у рамках програм «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна», «Румунія – Україна», «Польща – Білорусь – Україна». У наступному періоді 2014–2020 років ці програми були профінансовані у рамках Європейського інструменту сусідства (ENI CBC).

З метою наголошення на зовнішньому вимірі політики згуртованості ЄС та щоб показати, наскільки близькі між собою європейські країни та їх партнери, нові програми співпраці у 2021–2027 роках отримали назву Interreg NEXT. Сьогодні їх бюджет становить майже 10 млрд євро, що свідчить про позитивні зміни завдяки посиленому міжтериторіальному співробітництву. Програми Interreg NEXT стали унікальним механізмом співпраці завдяки спільній відповідальності країн-учасниць, що підтримується рівноправним партнерством, спільно визначеними пріоритетами, місцевими діями, які залучають принаймні одного партнера з кожного боку кордону та збалансованим бюджетом програми.

Однак, після початку російської військової агресії проти України та введення обмежувальних заходів з боку ЄС Європейська Комісія (далі – ЄК) зупинила співпрацю з Білоруссю, трансформувавши партнерство у двостороннє в рамках програми «Польща – Україна» та збільшивши суму фінансування цієї програми до 180 млн. євро. Прийняття таких рішень з боку європейських партнерів вкотре засвідчило про підтримку добросусідських відносин з Україною та цивілізованого підходу до співпраці та співіснування сусідніх країн.

Натомість, повномасштабне російське вторгнення на українські землі вкотре нагадало світу про те, як важливо мати поруч себе добрих сусідів, а не ворогів, а завдяки політиці згуртування формувати стійку довіру один до одного вздовж багатьох кордонів. При цьому елементом єднання можуть бути різні фактори, чи то вирішення загальних проблем, наприклад ризиків щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, чи більш специфічних, зокрема щодо використання периферійними регіонами спільного ресурсного потенціалу для власного

економічного розвитку. Якщо говорити про сучасні умови, то сталому розвитку та добросусідським відносинам між державами-членами ЄС, країнами розширення і сусідніми країнами, а також між регіонами ЄС на периферії та країнами, з якими вони межують, сприяє зовнішній вимір територіального співробітництва.

Зокрема, програми зовнішньої співпраці ЄС спрямовані на досягнення цілей трьох політик: політики згуртування, політики розширення та політики сусідства. Вирішення соціально-економічних проблем віддалених і менш розвинених територій шляхом зміцнення спроможності регіональних і місцевих органів влади та створення мереж аполітичної співпраці між місцевими зацікавленими сторонами є їх спільною метою. Міжтериторіальне співробітництво базується на повноцінному партнерстві між державами-членами ЄС і країнами, що межують з ними з метою зміцнення зв'язків, створення зони процвітання і стабільності. Таке співробітництво відіграє особливу роль у зовнішній політиці ЄС як частина Глобальної стратегії ЄС та цілей ЄС щодо більш розумної, екологічної, більш зв'язаної, більш соціальної Європи, а також задоволення регіональних потреб щодо ефективного управління та безпеки кордонів. У вимірі співпраці, спрямованої на захист глобально важливої природної спадщини, залученню громадянського суспільства та молоді до процесу впровадження та прийняття рішень, особлива увага приділяється «зеленому» та цифровому підходу.

Програми співпраці ЄС на 2021–2027 роки регулюються Регламентом (ЄС) 2021/1059 Європейського Парламенту та Ради від 24 червня 2021 року про спеціальні положення щодо цілей Європейського територіального співробітництва (Interreg), що підтримується Європейським фондом регіонального розвитку та інструментами зовнішнього фінансування [8]. На період 2021–2027 років 73 програми транскордонного співробітництва, що включають в себе 49 внутрішніх програм і 24 зовнішні (10 IPA та 14 NEXT) та програми PEACE +, із загальним бюджетом 6,7 мільярдів євро, спрямовані на активізацію транскордонної співпраці між сусідніми країнами та їх регіонами.

З Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР), Інструменту сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва (NDICI) період 2021–2027 років для реалізації на програм співпраці Interreg NEXT передбачено 1,1 мільярда євро. Водночас вони повинні співфінансуватися державами-учасницями програм, які представлені у спільній структурі кожної із програм, яка має назву Моніторинговий комітет, що контролює виконання програми та досягнення її цілей, отримання певних результатів з дотриманням визначених індикаторів.

З метою забезпечення раціонального використання ресурсів і впливу на регіональний розвиток управління політикою згуртування ЄС здійснюється на основі кількох ключових принципів: підтримці держав-членів на регіональному, національному та європейському рівнях із залученням ЄК тільки тоді, коли її втручання буде найбільш ефективним; спрямування фінансових ресурсів переважно на найменш розвинені регіони, які мають найбільшу потребу в підтримці; виділення ресурсів згідно із середньостроковими національними планами розвитку, забезпечуючи стабільність і послідовність у впровадженні політики; сприяння партнерству та зміцнення спільної відповідальності, при цьому використовуючи кошти ЄС тільки як доповнення, не замінюючи власні структурні видатки країн-членів; тісна співпраця між ЄК, державами-членами, суб'єктами приватного сектору та місцевими органами влади з метою покращення цілеспрямованості та інноваційності проєктів; покладення основної відповідальності за реалізацію та моніторинг політики згуртування на держав-членів, приділяючи особливу увагу підвищенню ефективності та стимулюючи успішні програми розвитку.

Більш тісну координацію між основними програмами ЄС та програмами Interreg для періоду 2021–2027 забезпечує концепція так званого вбудовування. Це розширює сферу основних регіональних програм і програм Interreg для координації дій з точки зору транскордонного виміру, відіграє важливу роль у пом'якшенні перешкод на кордоні та зміцненні духу співпраці.

Міжнародні грантові проєкти у програмах Interreg NEXT підтримуються в регіонах Європи – як у членах ЄС, так і в державах, що не є членами ЄС. Більшість з них зосереджені навколо внутрішніх кордонів ЄС і місцевих громад, які там розташовані, при чому відносно невеликі за бюджетом проєкти дають конкретні результати: покращення послуг у сфері охорони здоров'я, освіти, створення нових робочих місць, модернізація транспортної інфраструктури, розвиток відновлювальної енергетики.

Міжнародне територіальне співробітництво між українськими громадами та муніципалітетами різних країн існує вже тривалий час і базується на конституційних засадах статті 18 Основного Закону України [9]. До прикладу, з метою розвитку добросусідських відносин між Закарпатською областю та воєводствами Республіки Польща на регіональному рівні укладено: Угоду між Закарпатською обласною державною адміністрацією України та Підкарпатським воєводством Республіки Польща про транскордонне співробітництво (21 червня 2002 року), Лист про наміри між Закарпатською обласною

державною адміністрацією та Підкарпатським воєводством Республіки Польща (14 вересня 2018 року), Угоду про економічну мережу регіонів Тримор'я (17 травня 2023 року), Угоду про міжрегіональне співробітництво між Закарпатською обласною державною адміністрацією – Закарпатською обласною військовою адміністрацією України, Закарпатською обласною радою України та Люблінським воєводством Республіки Польща (13 лютого 2024 року) [10].

В той же час, з метою налагодження співпраці вишів щодо обміну досвідом між студентами і викладачами, розвитку наукового співробітництва та реалізації міжнародних проєктів, партнерські договірні відносини мають Університет Марії Кюрі-Склодовської у Любліні, Католицький університет ім. Іоана Павла II у Любліні, Жешівська політехніка та Ужгородський національний університет, Академія культури і мистецтв Закарпатської обласної ради, Закарпатська академія мистецтв та ін.

Місцеві громади Закарпатської області мають 22 партнерські угоди з польськими громадами, з яких 9 угод укладено із громадами Люблінського воєводства, 12 угод із громадами з Підкарпатського воєводства та 1 угода із гміною Сувалки Підляського воєводства. При цьому зауважимо, що на початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, якраз найбільше гуманітарної допомоги надійшло завдяки такому міжмуніципальному та міжрегіональному співробітництву.

Загалом, транскордонна територія, котра поєднує Закарпаття і Польщу наділена високим природно-ресурсним потенціалом і важливим геополітичним розташуванням, самобутньою історією і культурою, туристичною привабливістю.

У рамках програми транскордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства на 2014–2020 роки «Польща – Україна» (далі – Програма) у Закарпатській області успішно реалізовано 1 великий інфраструктурний проєкт з бюджетом для Закарпаття у 4,8 млн. євро. Цей проєкт під назвою «Зменшення ризику епідемії туберкульозу на прикордонних територіях України і Польщі шляхом будівництва туберкульозної лікарні на 100 ліжок в Закарпатській області та впровадження інноваційних методів моніторингу, профілактики і лікування туберкульозу», ідея якого виникла ще у 2015 році, став надзвичайно актуальним у період пандемії та необхідністю боротьби з її негативними наслідками.

У рамках цього ж програмного періоду у області впроваджено 5 звичайних проєктів загальною сумою для Закарпатської області близько 1,6 млн євро та 10 мікро проєктів на суму для Закарпаття понад 600 тис. євро. При цьому, в рамках Програми було додатково профінансо-

вано проекти, націлені на боротьбу з Covid-19. Саме таке дофінансування отримав проект «Підвищення рівня доступу до медичних послуг у містах Кросно та Ужгород» за участі Ужгородської міської ради у партнерстві із містом Кросно.

Зважаючи на пріоритети, за якими були реалізовані проекти, спектр їх є дуже широким: від проектів з будівництва пішохідних переходів та паркетів на вулицях Ужгорода (проект «SUMCITYNET: міста за покращення доступності і кліматично-сталу міську мобільність»), боротьби з лісовим пожежами (проект «Спільний захист людей та навколишнього середовища шляхом створення українсько-польської системи попередження надзвичайних ситуацій та відповідальності у Карпатському регіоні») до проектів із збереження спільної культурно-історичної спадщини у сфері театрального мистецтва та літератури (проект «Nemar Heritage» – Інтерактивний молодіжний театр як інструмент збереження і промоція спільної польсько-української культурної спадщини), організації промоторів для блогерів і будівництва амфітеатру у с. Колочава (проект «Світ Карпатських Розетт – заходи із збереження унікальності культури Карпат»), розвитку астротуризму та створення освітнього маршруту у транскордонному парку темного неба (проект «Карпатське зоряне небо»).

Попри те, що більшість із перерахованих проектів не є великими ні за бюджетними вкладеннями, ні за масштабністю їх реалізації, однак вони є надзвичайно цінними з точки зору взаємної проникності культур і традицій, спільної партнерської роботи по обидва боки кордону заради солідарної відповідальності за досягнуті успіхи та невдачі, здобуття навиків навчатись та розуміти один одного, поділитись власним досвідом і набути нові знання, стати надійними партнерами заради взаємного сталого розвитку майбутніх поколінь. У цьому і є весь сенс політики згуртованості та добросусідства великої європейської спільноти, спрямованої на всіляку підтримку євроінтеграційних прагнень України.

Закладена основа міжтериторіальної співпраці в рамках спільних програм і проектів у минулому, сьогодні може трансформуватись у нові ідеї та проекти вже спираючись на поточну ситуацію в Україні. Зокрема, співпраця у таких сферах як охорона здоров'я, екологія та зміна клімату, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, безпека кордону та розвиток дорожньої інфраструктури і міжнародних сполучень сприятиме розвитку регіонів і підвищить спроможність не тільки місцевих громад, а й всієї держави у протистоянні економічній та гуманітарній кризі, що виникла внаслідок російської збройної агресії. Зважаючи на це, Європейська Комісія продовжує вивчати способи викори-

стання бюджету, передбаченого для програм Interreg, з метою посилення заходів з допомоги Україні та її народу.

Висновки. За останні 20 років політика згуртованості ЄС значною мірою сприяла усуненню нерівностей між прикордонними регіонами та їх інтеграції до ЄС через європейську територіальну співпрацю і програми Interreg. Сотні спільних проектів і партнерств допомогли подолати спадщину минулого і побудувати довіру і солідарність через кордони.

Країни, що приєдналися до ЄС, скористалися транснаціональними міжнародними ініціативами, такими як програми Балтійського моря, Центральної Європи або Дунайського регіону, що у свою чергу допомогло їм поліпшити соціально-економічний розвиток і конкурентоспроможність шляхом надання доступу до мереж і партнерських відносин. Прогрес, досягнутий країнами A10 за останні 20 років, говорить про необхідність політики згуртованості, котра з часом повинна була адаптуватися, щоб залишатися ефективною. Частково це було зроблено шляхом стратегічного переходу від фінансування базової інфраструктури до фінансування інновацій, покращення якості інститутів та збільшення зелених інвестицій.

Незважаючи на те, що майбутнє транскордонне співробітництво на зовнішніх кордонах ЄС будується на принципах територіального співробітництва між державами-членами ЄС, співпраця з країнами-партнерами є унікальним виміром зі своїми особливостями. Програми Interreg NEXT зобов'язані сприяти розвитку транскордонних і транснаціональних територій, які вони охоплюють, а також співпраці між людьми, регіональними та місцевими владами по обидва боки кордону.

Попри ефективність впроваджуваних програм та відчутне та посилення спроможності громад міст та регіонів все ж є ряд перешкод, які можливо вирішити шляхом внесення змін до законів, покращити певні адміністративні процедури та сприяти подальшому розвитку існуючої договірно-правової бази. Зокрема, підготовка двосторонніх документів у сфері торговельно-економічного та енергетичного співробітництва, прикордонної співпраці, транспорту, екології, культурно-гуманітарного співробітництва, молодіжної політики та військово-технічної співпраці тощо.

Ефективним інструментом українсько-польської співпраці на місцевому рівні залишається програма транскордонного співробітництва «Польща – Україна» на період 2021–2027 років. Вона спрямована на прикордонні регіони Польщі та України і охоплює одиниці рівня NUTS 3 з польського боку (Мазовецьке (лише Остроленцький і Седлецький субрегіони), Під-

ляське, Люблінське і Підкарпатське воєводства) та області в Україні (Львівська, Волинська, Закарпатська, Рівненська, Івано-Франківська і Тернопільська області). На сучасному етапі для регіонів обох країн відкриваються нові грантові можливості щодо спільної участі у проєктах, посилюючи інституційну спроможність громад та розвиток міжлюдських контактів. Разом з тим, стратегічною ціллю програми є забезпечення основ партнерства між ЄС і Україною із дотриманням верховенства права, збереженням спільних цінностей демократії і поваги до прав людини і основоположних свобод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про міжнародне територіальне співробітництво України : Закон України від 24 квітня 2024 р. № 3668-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text> (дата звернення: 28.10.2024).
2. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями : підписана у м. Мадрид 21 травня 1980 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106#Text (дата звернення: 28.10.2024).
3. Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва : підписаний у м. Страсбург 5 травня 1998 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_520#Text (дата звернення: 28.10.2024).
4. Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань євро-регіонального співробітництва (ОЕС) : підписаний у м. Утрехт 16 листопада 2009 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_947 (дата звернення: 28.10.2024).
5. Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво : підписаний у м. Варшава 18 травня 1992 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172#Text (дата звернення: 02.11.2024).
6. Віденська декларація глав держав та урядів країн членів Ради Європи: прийнята і проголошена на Конференції Ради Європи на найвищому рівні від 9 жовтня 1993 р. *База даних Інформаційного агентства «ЛІГА:ЗАКОН»*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mu93378?ed=1993_10_09 (дата звернення: 03.11.2024).
7. Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). *EU database «EUR Lex»*. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2003/1059/oj> (дата звернення: 05.11.2024).
8. Regulation (EU) 2021/1059 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 on specific provisions for the European territorial cooperation goal (Interreg) supported by the European Regional Development Fund and external financing instruments. *EU database «EUR Lex»*. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1059/oj> (дата звернення: 05.11.2024).
9. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
10. Інформаційні матеріали Закарпатської обласної ради. *Закарпатська обласна рада: веб-сайт*. URL: <https://zakarpat-rada.gov.ua> (дата звернення: 09.11.2024).